

Innst. S. nr. 129

(2007-2008)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument nr. 8:43 (2006-2007)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Dagrun Eriksen og Ingebrigt S. Sørfonn om tiltak for å unngå omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne viser til at den nye § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred som ble vedtatt i 2003, fastslår i første ledd at faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, skal holde stengt på søndager. På jul-, påske- og pinseaften skal de stenge senest kl. 16.00. I henhold til tredje ledd er faste utsalgssteder gitt anledning til å kunne holde åpent mellom kl. 14.00 og 20.00 de tre siste søndagene før julaften.

Forslagsstillerne viser videre til at revidering av loven førte til en endring i unntaksbestemmelsen om salg av blomster og planter på søndager. Endringen var fra "salg av blomster og planter", slik det hadde stått i den gamle loven, lov 26. april 1985 nr. 20, om åpningstid for utsalgssteder, til "utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler". Departementet mente det var en videreføring av unntaket fra den tidligere åpningstidslov, men endringen i ordlyden har medført at det har blitt åpnet for et noe videre omfang av unntaket, bl.a. ved at "andre hageartikler" kom inn i tillegg til blomster og planter. Departementets intensjoner var at endringen ble gjort for å få bedre samsvar med det praktiske behovet, og begrunnet unntaket i at salg av artikler til hagebruk ofte foregår på tidspunkt hvor folk flest har

fri, for eksempel i helgene når folk gjerne holder på med hagearbeid.

De siste årene har enkelte kjeder og butikker holdt sine mange og store utsalgssteder åpent syv dager i uken året rundt - bortsett fra fire helligdager i året (1. nyttårsdag, 17. mai, 1. og 2. juledag). Disse utsalgsstedene har et vareutvalg som går langt utover det å selge planter og blomster.

Forslagsstillerne mener det kan være grunn til å minne om det som var intensjonen bak disse unntakene, ikke minst at det var snakk om utsalgssteder med en begrenset omsetning av varer.

Dagens lovtekst har skapt usikkerhet om hvilke åpningstidsbestemmelser som gjelder. I lovteksten brukes formuleringen "utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler". Hva som menes med "i det vesentlige", tolkes ulikt av ulike aktører i markedet. Det er også uklart hva som er "grensen" for andre hageartikler.

I løpet av det siste året har Handel og Kontor i Norge anmeldt flere utsalgssteder for brudd på bestemmelsene i § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred. Så langt har alle anmeldelsene ført til henleggelse, da politiet mener det er vanskelig å prioritere slike saker.

En utvikling med stadig flere utsalgssteder som holder åpent på søndager og helligdager, vil føre til et sterkere press i arbeidsmarkedet og overfor de ansatte som jobber. I dag har de fleste ansatte i butikk fri på søndager og helligdager. Dette gir de butikksatte faste fridager slik de fleste andre yrkesaktive har i dag.

Forslagsstillerne mener at Regjeringen må komme med en forskrift som tydeliggjør intensjonene med loven. En slik forskrift vil kunne forhindre en utvikling som på sikt vil føre til at stadig flere aktører vil holde åpent på søndager. Forskriften bør også hindre den uheldige konkurransevridningen

dagens lov har skapt. Regjeringen bør også vurdere ulike sanksjonsmuligheter overfor virksomheter som åpenbart bryter med bestemmelsene i loven.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Britt Hildeng, Synnøve Brenden Klemetrud og Tove Karoline Knutsen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Helen Mølvær Grimstad, fra Senterpartiet, Trond Lode, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til lov av 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred (helligdagsloven) § 5 som slår fast at faste utsalgssteder som hovedregel skal holde stengt på søndager og andre hellig- og høgtidsdager. Fra denne hovedregelen er det en rekke unntak, bl.a. for utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler, jf. § 5 annet ledd nr. 9.

Komiteen vil understreke at bestemmelsen kom inn i helligdagsloven i 2003 og er en direkte videreføring fra åpningstidsloven av 1998. Det aktuelle unntaket er begrunnet i at salg av artikler til hagebruk m.m. ofte foregår på tidspunkt da folk flest har fri og mange gjør hagearbeid. I tidligere åpningstidslov av 1985 var unntak begrenset til "salg av blomster og planter". Formuleringene "i det vesentlige" og "andre hageartikler" ble føyd til i 1998 for å få en bedre tilpasning til det praktiske behovet og til det faktiske varesortimentet i mange hagesentre.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at siden bestemmelsen ble innført, har det skjedd en betydelig utvikling innen hagesenterbransjen. Dette har i løpet av de siste to årene blitt påpekt overfor Kultur- og kirke departementet av blant annet representanter for jernvarebransjen og av arbeidstakerorganisasjonen Handel og Kontor. Det blir pekt på at det har blitt etablert hagesentre som er så store at de ligner kjøpesentre med et bredt vareutvalg utover blomster, planter og andre hageartikler.

Flertallet har merket seg at Kultur- og kirke departementet har gjennomført en undersøkelse blant en del utvalgte aktører innen hagesenterbransjen.

Undersøkelsen har blant annet vist at den prosentvise fordelingen mellom de ulike varekategoriene i forhold til årlig omsetningstall varierer fra 52 prosent til 70 prosent når det gjelder blomster og planter. Den prosentvise fordelingen i forhold til hageartikler utenom blomster og planter varierer fra 23 prosent til 39 prosent. Den prosentvise fordelingen i forhold til andre vareartikler varierer fra 7 prosent til 11 prosent. Dette er butikkenes egne opplysninger og kan være usikre.

Flertallet vil understreke at departementets syn er at unntaksbestemmelsen ikke skal kunne brukes til en generell uthuling av bestemmelser i loven og utglidning i forhold til dagens situasjon. Helligdagsloven gir departementet hjemmel til å gi nærmere forskrifter til utfylling av paragrafen om salg fra faste utsalgssteder.

Flertallet viser til at representanter for både ansatte og næringen for øvrig under den åpne høringsen i komiteen pekte på behov for forskrift som tydeliggjør intensjonene med § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred, og at det er bred enighet blant involverte aktører i spørsmål som angår regulering av bestemmelser knyttet til vareutvalg og vern av helge- og helligdagene.

Flertallet viser til at hagesentre som etter dagens praktisering av loven holder åpent på søndager, fremstår med et vareutvalg som strekker seg svært vidt og konkurrerer dermed ikke bare med de tradisjonelle gartneriene, men også med øvrig handelsstand som ikke holder åpent på helligdager. Flertallet viser til at uklar oppfatning av regelverk fører til en praksis med økt arbeidspress for arbeidstakere på søndager og helligdager.

Flertallet registrerer at en rekke organisasjoner, herunder Landsorganisasjonen og Handel og kontor, mener dagens praksis ikke er i tråd med lovens intensjon, og at en innstramming gjennom forskrift blant annet er nødvendig for å styrke vernet for ansatte mot økt arbeidspress på søn- og helligdager.

Flertallet viser videre til at § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred nettopp tok utgangspunkt i at regulering av åpningstidene ikke alene kan avgjøres av tilbud og etterspørsel, men at hensyn til arbeidstaker, bransjeglidning og helligdagsfred må gjenspeiles i lovverket. Flertallet registrerer at unntaksbestemmelsen vedrørende "utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler" tolkes ulikt av aktørene i markedet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ber Regjeringen vurdere å benytte denne hjemmelen dersom det er nødvendig for å hindre ytterligere utglidning i forhold til det aktuelle unntaket i helligdagsloven.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at Dokument nr. 8:43 (2006-2007) ikke omhandler åpningsbestemmelsene generelt og går derfor ikke inn på ulike sider av åpningstidsreglene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til høringsnotat fra Plantasjen ASA, oversendt til komiteen 3. januar 2008. I notatet fra Plantasjen tilbakevises påstanden fremsatt i Dokument nr. 8:43 (2006-2007) om vareutvalg og fordelingen av varer i selskapets utsalg. I notatet heter det at:

"For å sikre eksisterende drift og mulighet for å etablere nye arbeidsplasser i mindre kommuner ber vi om at dagens retningslinjer videreføres med samme ordlyd. I tillegg mener vi at departementets definisjon videreføres; "i det vesentlige" utgjør mer enn 50 prosent av omsetningen."

Disse medlemmer legger til grunn selskapets opplysning om at alle Plantasjens utsalg forholder seg til Lov om helligdager og helligdagsfred, samt presiseringer fra departementet til Handel og Kontor i brev av 12. februar 2001, samt endringen i loven i 2003.

Disse medlemmer mener at Dokument nr. 8:43 (2006-2007) legger opp til å "løse" et problem som i realiteten ikke eksisterer - når fordelingen av solgte varer viser at det kun er ca. 12 prosent som ikke er knyttet til hage, blomster og planter.

Disse medlemmer mener søndagsåpning av slike utsalg som Plantasjen er et positivt bidrag for mange parter - særlig for forbrukerne. For mange er kjøp av planter og hageprodukter en helgeaktivitet.

Disse medlemmer har merket seg at selskapet påpeker at søndagsåpne utsalg har vært viktig for både Plantasjen, for kundene, for de ansatte og for leverandørene - og at denne handelen utgjør ca. 15 prosent av omsetningen.

Disse medlemmer merker seg at det i høringsnotatet fremkommer:

"Plantasjen har fra starten i 1986 hatt en tilnærmet lik fordeling i omsetning av produkter, med unntak av at en del varer som ikke var hagerelaterte, slik som leker, nå er tatt ut av sortimentet. Det har derfor ikke skjedd en bransjegliding de siste årene, men en sortimentstilpasning. Vi har enkelte andre artikler som ikke er direkte hagerelaterte. Den viktigste årsaken til å ha disse produktene i sortimentet å sikre en viss handel, og dermed mulighet for å ha flere heltidsansatte medarbeidere, i lavsesonger - deler av året der vi ut fra en forretningsmessig vurdering burde holdt stengt. En rekke av disse produktene kan man få kjøpt også i andre søndagsåpne virksomheter, som kiosker og bensinstasjoner."

Disse medlemmer legger også til at en opprettholdelse (eller forbedring) av dagens rammebetingelser vil gi en rekke positive effekter slik som:

- Inntektsgevinst for norske produsenter.
- Mulighet for flere ansatte.
- Økt tilgjengelighet og et differensiert vareutvalg for forbrukerne.
- Mulighet for flere nye arbeidsplasser i mindre kommuner.

For disse medlemmer har saken også en sterkt prinsipiell side. Disse medlemmer vil her vise til Innst. O. nr. 56 (2002-2003). Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred mv. I denne saken gikk den daværende regjeringen (Bondevik II) inn for å oppheve lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven).

Disse medlemmer viser blant annet til at det i innstillingen heter:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil si seg enig med departementet i at tilbud og etterspørsel egner seg bedre enn lovverket til å regulere åpningstidene. En oppheving av loven vil gi mer fleksible tilpasninger, som naturlig vil variere med bransjetype, sted, lokale forhold osv. En av fordelene ved oppheving av åpningstidsloven er at man fjerner de konkurransevidringer som har vært følgen av at enkelte typer utsalg har vært unntatt fra de åpningstidsbegrensninger som har rådet."

Disse medlemmer har fortsatt dette syn; tilbud og etterspørsel egner seg bedre enn lovverk til å regulere åpningstiden. Dette er tilfellet alle dager i uken, ikke kun på hverdager slik Kristelig Folkeparti ser ut til å mene.

Disse medlemmer viser til at åpningstidsreguleringene i Norge i praksis er borte alle dager utenom på helligdager og 1. og 17. mai. På disse dagene er det gjort unntak for blant annet å opprettholde den såkalte "Brustad-bua". Det opprettholdes også et unntak for bensinstasjoner på under 150 m², salgssteder på campingplasser osv.

Disse medlemmer ser det som hensiktsløst at offentlig ansatte kontrollører skal foreta åpningstidskontroll i helger og på helligdager utstyrt med målbånd. Disse medlemmer mener også at slike spesialregler for de spesielle kristne helligdager og for 1. og 17. mai vil medføre at man må beholde et byråkratisk system for å kontrollere at reglene etterleves. Disse medlemmer føler seg trygge på at det er en svært liten del av norske forbrukere som ønsker å foreta store innkjøp søndager, jul, påske og på 1. og 17. mai. Behovet for å holde åpent på disse

dager vil derfor være minimalt - og det vil være unødvendig å ha spesielle regler på dette området.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sin tid var sentral i utformingen av dagens begrensninger på åpningstidene, men i forrige stortingsperiode så ut til å ha endret synspunkt i saken. I Innst. O. nr. 56 (2002-2003) heter det blant annet:

"Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter arbeidet med å revidere åpningstidsbestemmelsene for å få til forenklinger og større brukervennlighet."

I en annen del av innstillingen uttaler Arbeiderpartiet at:

"Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen ikke fjerner arealreglene, da disse skal innarbeides i lov om helligdager. Disse medlemmer finner dette underlig på bakgrunn av den kraftige kritikken særlig Høyre har kommet med mot arealreglene."

Disse medlemmer viser også til avisen Verdens Gang (VG) 18. juli 2002 der Karita Bekkemellem og Bjarne Håkon Hanssen tar til orde for søndagsåpne butikker. Bekkemellem uttaler:

"Det er vanskelig å være prinsipiell på at vi ikke kan kjøpe varer på Rimi på en søndag, når vi kan kjøpe de samme varene dyrt på bensinstasjonen. Dette rimer ikke."

Det vises videre til Dagsavisen 15. juli 2002 og VG 16. juli 2002 der Sylvia Brustad sier at hun angrer på "Brustad-bua", og at hun aldri ville fremmet dette forslaget i dag. De nevnte politikere er fortsatt relativt sentrale i Arbeiderpartiet, og det har så langt Fremskrittspartiet har sett ikke fremkommet opplysninger i media om at de har skiftet mening på nytt.

Disse medlemmer foreslår:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om oppheving av åpningstidsreglene i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred mv."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til den revisjonen som ble gjort i henhold til Innst. O. nr. 56 (2002-2003) av lov av 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred. Disse medlemmer mener loven i hovedsak har virket etter intensjonene og ser derfor ingen grunn til noen ny revisjon av loven på dette tidspunkt.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ønsker å stramme inn en praksis som i dag synes å fjerne seg fra lovens intensjon. Dette medlem mener en innstramming av bestemmelser tilknyttet vareutvalg er viktig for å unngå at dagens lovverk undergraves som følge av utglidning og

uklar oppfattelse av lovens hensikt. Dette medlem viser til at dagens praksis er konkurransevrikkende. Dette medlem viser til Innst. O. nr. 56 (2002-2003) med merknad fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

"Flertallet legger til grunn at Regjeringen vil følge utviklingen i kjølvannet av denne endringen, og at de ansatte i handelsnæringen vil få ivaretatt sine behov for helse, miljø og sikkerhet innenfor de alminnelige regler som gjelder i arbeidsforhold i henhold til arbeidsmiljøloven."

Dette medlem viser videre til at da regjeringen Bondevik II la fram forslag om å oppheve lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven), ble regler om åpningstider for utsalgssteder på søndager og andre helligdager tatt inn i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred. Den nye § 5 skulle bidra til bedre tilpasning av åpningstidene til brukernes behov, samtidig som søndagen som en annerledes dag med begrenset handelsvirksomhet ble opprettholdt.

Dette medlem mener en presisering av lovens intensjon gjennom forskrift for å hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred er nødvendig.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om oppheving av åpningstidsreglene i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred mv.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til sin merknad og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:43 (2006-2007) - representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Mol-

vær Grimstad, Dagrun Eriksen og Ingebrigt S. Sørfonn om tiltak for å unngå omgåelse av åpningstids-

bestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred - vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 5. februar 2008

May-Helen Molvær Grimstad

leder

May Hansen

ordfører

